

WAALSE OVERHEIDSDIENST

[2017/202131]

30 MAART 2017. — Besluit van de Waalse Regering houdende een verbod op het gebruik van glyfosaat in gewasbeschermingsmiddelen

De Waalse Regering,

Gelet op het decreet van 10 juli 2013 tot vaststelling van een kader ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden en tot wijziging van Boek I van het Milieuwetboek, Boek II van het Milieuwetboek, dat het Waterwetboek inhoudt, de wet van 28 december 1967 betreffende de onbevaarbare waterlopen en het decreet van 12 juli 2001 betreffende de beroepsopleiding in de landbouw, de artikelen 4/1 et 4/2, ingevoegd bij het decreet van 20 oktober 2016;

Gelet op het advies van de "Conseil wallon de l'environnement pour le développement durable" (Waalse milieuraad voor duurzame ontwikkeling), gegeven op 20 september 2016;

Gelet op het advies van de "Conseil supérieur wallon de la Conservation de la Nature" (Waalse hoge raad voor natuurbehoud), gegeven op 20 september 2016;

Gelet op het verslag van 7 juli 2016 opgemaakt overeenkomstig artikel 3, 2°, van het decreet van 11 april 2014 houdende uitvoering van de resoluties van de Vrouwenconferentie van de Verenigde Naties die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de gewestelijke beleidslijnen;

Gelet op het advies 60.775/4 van de Raad van State, gegeven op 23 januari 2017, overeenkomstig artikel 84,

§ 1, eerste lid, 2°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Overwegende dat, krachtens artikel 4/1 van het voornoemde decreet van 10 juli 2013, de Regering de toepassing van pesticiden op iedere plaats kan reglementeren en, indien nodig, tijdelijk of voor een onbepaalde duur verbieden, als deze pesticiden werkzame stoffen bevatten die een risico vormen voor de bescherming van het leefmilieu, voor de menselijke gezondheid of voor het natuurbehoud;

Overwegende dat glyfosaat een niet selectieve herbicide werkzame stof is, dat gebruikt wordt als systemisch totaalherbicide (aangebracht op de bladeren van een plant, wordt het geheel van de plant doordrongen door het product en vernietigd tot in de wortel); dat de stof wordt goedgekeurd in de Europese Unie door de uitvoeringsverordening (EU) nr. 540/2011 van de Commissie van 25 mei 2011 tot uitvoering van Verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad;

Overwegende dat glyfosaat deel uitmaakt van talrijke gewasbeschermingsmiddelen waarin deze werkzame stof wordt gemengd met hulpmiddelen (bijv. oppervlakteactieve stoffen die aan de bladeren vastkleven en de plant gemakkelijker doordringen) die de producten efficiënter maken;

Overwegende dat, in maart 2015, het Internationaal Centrum voor Kankeronderzoek (Wereldgezondheidsorganisatie; IARC-WHO in het Engels) glyfosaat ingedeeld heeft als vermoedelijke kankerverwekkende stof voor de mens (groep 2A); dat de evaluatie betrekking had op glyfosaat, alsook op de bereidingen op basis van glyfosaat, en zich baseerde op studies en gegevens bekendgemaakt in wetenschappelijke tijdschriften of door openbare instellingen;

Overwegende dat, in een tegenovergestelde richting, de Europese Autoriteit voor voedselveiligheid (EFSA) in november 2015, concludeerde, in het kader van de beoordelingsprocedure met het oog op de potentiële hernieuwing van de vergunning van glyfosaat in de Europese Unie, op basis van de eerder door de Duitse verslaggever (BfR) geformuleerde conclusies dat het "onwaarschijnlijk is dat glyfosaat een kankerverwekkend gevaar vormt voor de mens"; dat de resultaten voorgesteld door het Duitse Federaal Instituut, en gedeeld door de "EFSA" na validering door de deskundigen van de Lidstaten (met uitzondering van Zweden dat zich meteen al verzet heeft tegen deze conclusies) evenwel snel werden betwist door de civiele maatschappij en de internationale wetenschappelijke gemeenschap, om redenen die te maken met de onafhankelijkheid van de evaluatie en, bijgevolg, met haar wetenschappelijke validiteit;

Overwegende dat op 15 maart 2017, het comité risicobeoordeling van het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) geoordeeld heeft dat de beschikbare wetenschappelijke kennis niet toeliet om glyfosaat in te delen als kankerverwekkende, mutagene of voor de voortplanting vergiftige stof (CMR) en de indeling van glyfosaat behouden heeft als vergiftige stof voor het aquatisch leven en dat ernstige oogletsels kan veroorzaken;

Overwegende dat het in aanmerking nemen van de gegevens verstrekt door de producenten volledig deel uitmaakt van de Europese standaardprocedure voor de evaluatie van elke werkzame stof (Verordening (EG) nr. 1107/2009, artikel 8) en niet onverenigbaar geacht wordt met de doorzichtigheid van de evaluatie door de Europese overheid;

Overwegende dat de NGO's PAN Europ en Générations futures evenwel de bijna systematische afwijzing door de verslaggevende landen van de gegevens uit onafhankelijke studies aanklagen (verwijkt geformuleerd in dit geval door Pr Portier); dat het verschil van opvolgingsmethodes en de oorsprong van de in aanmerking genomen gegevens geleid hebben tot een belangrijke briefwisseling tussen de directeurs van de IARC en de EFSA, laatstgenoemde legt dan de nadruk op het feit dat de conclusies van de IARC uitsluitend bestonden uit een eerste beoordeling die "niet vergeleken kan worden met de meer volledige risicobeoordelingen gevoerd door overheden zoals de EFSA"; de IARC antwoordt daarop dat "de resultaten van deze beoordeling van de monografieën over glyfosaat door de IARC definitief en onherroepelijk zijn" en herinnert aan "de doorzichtigheid, de opening en de wetenschappelijke onafhankelijkheid" van de werkzaamheden van deze instelling van de VN die gezaghebbend is;

Overwegende dat er evenwel dient bepaald te worden dat de Europese conclusies, gebaseerd op een beoordeling van de geïsoleerde stof (nooit zuiver gebruikt in een reële toestand), bepalen dat het niet uitgesloten wordt dat het kankerverwekkend karakter van de bereidingen op basis van glyfosaat kunnen voortvloeien uit de hulpmiddelen en coformulanten, met de verschuiving van de verantwoordelijkheid van de beoordeling van de gevolgen van de bereidingen op basis van glyfosaat op de Lidstaten, belast met de beoordeling van de geformuleerde producten en met het verlenen van de toestemmingen van het op de nationale markt brengen (in België, de FOD Volksgezondheid en Leefmilieu); dat de conclusie gedeeld is door ANSES (Agence nationale de sécurité sanitaire, alimentation, environnement, travail in Frankrijk) dat een voorzichtig advies uitbrengt over de afwezigheid van kankerverwekkende stoffen in glyfosaat, waarbij het evenwel oordeelt dat zijn indeling in de categorie van stoffen die als kankerverwekkend verdacht worden "besproken kan worden" (blz 6), en door ook de aandacht te trekken op de onzekerheid wat betreft de risico's gesteld door de co-formulanten;

Overwegende dat EFSA ook een algemeen gebrek aan wetenschappelijke gegevens toegeeft over de genotoxiciteit, de toxiciteit op lange termijn en de carcinogeniteit, de toxiciteit voor de voortplanting en de ontwikkeling en de eigenschappen van hormoonontregelaar van de vetaminen van talg;

Overwegende dat, behalve de debatten betreffende de risico's inherent aan glyfosaat en de producten die het bevatten, erop gewezen dient te worden dat de blootstelling van de bevolking aan deze stoffen belangrijk blijkt; dat de resultaten van een recente studie van de Stichting Heinrich Böll, die betrekking heeft op 2009 personen, erop wijst dat 99,6 % van de Duitsers sporen van glyfosaat in de urine vertonen, 75 % onder hen hebben percentages die 5 keer hoger zijn dan in het distributiewater, een derde van de proefpersonen hebben percentages die 10 tot 42 keer hoger zijn dan de maximum toegelaten percentages; dat de meest blootgestelde personen kinderen en tieners zijn;

Overwegende dat een consensusverklaring opnieuw bekendgemaakt werd op 17 februari 2016 in het wetenschappelijk tijdschrift *Environmental Health*, om o.a. de methodologie van het Duitse Instituut in twijfel te trekken en de ongerustheid op te werpen over de alomtegenwoordigheid van glyfosaat in het leefmilieu op wereldvlak, en de toenemende blootstelling van de bevolking aan deze stoffen; dat de 14 wetenschappers aan de oorsprong van deze analyse het volgende concluderen:

- de onkruidverdelgers op basis van glyfosaat zijn de meest gebruikte onkruidverdelgers in de wereld, en hun gebruik blijft toenemen;
- op wereldvlak besmetten deze onkruidverdelgers de reserves van drinkwater, de regen en de lucht;
- de halfwaardetijd van glyfosaat in water en in de bodem is langer dan wat eerder gedacht was (van enkele dagen tot meer dan een jaar, in functie van de parameters van het leefmilieu, zoals het soort bodem);
- de menselijke blootstelling aan glyfosaat blijft toenemen;
- de grenzen van blootstelling door voeding opgesteld door de Europese Unie zijn gebaseerd op gedateerde wetenschappelijke gegevens ("outdated science") en zijn veel te hoog ten opzichte van de recente toxicologische gegevens;

Overwegende, bovendien, dat de toevlucht tot onkruidverdelgers, waaronder glyfosaat het meest gebruikte is in termen van behandelde oppervlakte door amateurs in België, rechtstreeks bijdraagt tot de vernietiging en de verarming van de flora en de diversiteit van de fauna zoals sommige studies het bevestigen; dat glyfosaat ook een belangrijke impact heeft op de biodiversiteit door het feit van zijn toenemende aanwezigheid in water (64 % van de analyses van het oppervlaktewater uitgevoerd in 2013 en 86 % voor zijn metabooliet) en dat deze resten voor problemen zorgen voor de zuivering van water zoals op te maken valt uit sommige verslagen; dat de besmetting van water het aquatisch leven bedreigt en studies hebben aangetoond dat onkruidverdelgers met glyfosaat toxisch kunnen zijn voor kikkers en padden; dat er ook werd aangetoond dat cellen van karpers lever beschadigd waren als ze blootgesteld waren aan onkruidverdelgers op basis van glyfosaat; dat, ten opzichte van de wetenschappelijke literatuur, de aquatische soorten het meest getroffen zijn; dat het o.a. gaat om de kikvorsachtigen, de vissen, de zoetwater mossel en de aquatische micro-organismen;

Overwegende dat glyfosaat rampzalige gevolgen kan hebben op wilde dieren en planten, de biodiversiteit kan verminderen en voedselreserves voor vogels en insecten kan vernietigen;

Overwegende, bovendien, dat glyfosaat de scheikunde van de bodem wijzigt; dat hij, in een bepaalde bodem, zich verbindt met deeltjes waardoor hij inert wordt, terwijl hij in een andere soort bodem actief blijft en door microben vernield wordt; dat dit het scheikundig proces in de omgeving van de plant verstoort, o.a. zijn capaciteit om stikstof vast te houden, wat als gevolg heeft dat de meststoffoediening op basis van nitraten moet worden verhoogd;

Overwegende dat deze professionele gebruikers moeten beschikken over een fytolicentie die ervoor zorgt dat ze een kennis van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen hebben die de negatieve effecten op het leefmilieu en de menselijke gezondheid minimaliseert; dat ze bijgevolg de risico's van deze actieve stof in verband met deze praktijk kennen;

Gelet op de afwezigheid van vervangingsproducten als systemische onkruidverdelger in de landbouw en de afwezigheid van openbaar verkeer op de landbouwgronden;

Overwegende dat, in het licht van deze waarnemingen en de afwezigheid van wetenschappelijke consensus rond de gevolgen van glyfosaat en de onkruidverdelgers op basis van glyfosaat op de menselijke gezondheid, alsook zijn impact op het leefmilieu en de natuur, het voorzorgsbeginsel in aanmerking dient genomen te worden;

Overwegende dat, meermaals, en in het bijzonder in zijn arrest T-13/99, het Hof van Justitie van de Europese Unie het voorzorgsbeginsel herhaald heeft en de plichten die eruit voortvloeien; dat, aldus, als het "verboden is om een louter hypothetische aanpak van het risico aan te nemen en [de] beslissingen naar een "nulrisico" te oriënteren, de communautaire instellingen evenwel rekening moeten houden met hun verplichting, krachtens artike l29, paragraaf 1, eerste lid, van het verdrag, om te zorgen voor een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid, dat, om verenigbaar te zijn met deze bepaling, niet noodzakelijk technisch het hoogste haalbare niveau moet zijn. (...) De bepaling van het niveau van het risico dat niet aanvaardbaar wordt geacht, hangt af van de beoordeling dat de bevoegde overheid toont voor de bijzondere omstandigheden van elk voorliggend geval. In dat opzicht, kan deze overheid o.a. rekening houden met de ernst van de impact van het plaatshebben van dit risico op de menselijke gezondheid, met inbegrip van de omvang van mogelijke nadelige gevolgen, het voortbestaan, de omkeerbaarheid of de mogelijke late effecten van deze schaden alsook de min of meer concrete waarneming van het risico op basis van de beschikbare stand van de wetenschappelijke kennis";

Overwegende dat "In het bijzonder, dient er opgemerkt te worden dat het voorzorgsbeginsel toelaat aan de communautaire instellingen om, in het belang van de menselijke gezondheid, maar op basis van een nog onvolledige wetenschappelijke kennis, beschermingsmaatregelen aan te nemen die, zelfs grondig, beschermde rechtsopvattingen kunnen aantasten en geeft, in dat opzicht, aan de instellingen een belangrijke beoordelingsruimte";

Overwegende dat, voor de redenen die voorafgaan, glyfosaat als een actieve stof moet worden beschouwd die in de zin van artikel 4/1 van het decreet van 10 juli 2013 een risico betekent voor de bescherming van het leefmilieu, voor de menselijke gezondheid of voor het natuurbehoud;

Overwegende dat het gebruik van elk product op basis van glyfosaat of dat glyfosaat bevat op het grondgebied van het Waalse Gewest verboden moet worden, en dit, rekening houdend met de risico's die ze kunnen betekenen voor de menselijke gezondheid, voor de bescherming van het leefmilieu of voor het natuurbehoud;

Overwegende dat, op 28 juni 2016, de Europese executieve, zonder gekwalificeerde meerderheid in de Raad, beslist heeft om de toelating voor de verkoop van glyfosaat met 18 maanden te verlengen;

Overwegende dat de uitvoeringsverordening (EU) 2016/1313 van de Commissie van 1 augustus 2016 tot wijziging van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 540/2011 wat betreft de voorwaarden voor de goedkeuring van de werkzame stof glyfosaat uitsluitend het gebruik als herbicide toelaat en dan ook het landbouwkundig gebruik als droogmiddel verbiedt;

Gelet op de resolutie van het Waals Parlement van 22 juni 2016 om een strategie te bepalen voor de afschaffing van glyfosaat in Wallonië;

Op de voordracht van de Minister van Leefmilieu;

Na beraadslaging,

Besluit:

Artikel 1. Voor de toepassing van dit besluit wordt verstaan onder:

1° gewasbeschermingsmiddelen: producten zoals omschreven in verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen en tot intrekking van de Richtlijnen 79/117/EEG en 91/414/EEG van de Raad;

2° professionele gebruiker: persoon die gewasbeschermingsmiddelen gebruikt in het kader van zijn beroepsactiviteiten;

3° niet-professioneel gebruiker: persoon die gewasbeschermingsmiddelen gebruikt en niet onder de definitie bedoeld in 2° valt;

4° distributeur: iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die een product op de markt brengt, onder anderen groothandelaars, kleinhandelaars, verkopers en leveranciers;

5° decreet van 10 juli 2013: het decreet van 10 juli 2013 tot vaststelling van een kader ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden en tot wijziging van Boek I van het Milieuwetboek, Boek II van het Milieuwetboek, dat het Waterwetboek inhoudt, de wet van 28 december 1967 betreffende de onbevaarbare waterlopen en het decreet van 12 juli 2001 betreffende de beroepsopleiding in de landbouw.

Art. 2. § 1. Het gebruik van elk gewasbeschermingsmiddel op basis van glyfosaat of dat glyfosaat bevat, is verboden. Dit verbod dekt het geheel van het grondgebied van het Waalse Gewest.

In afwijking van het eerste lid, kunnen gewasbeschermingsmiddelen op basis van glyfosaat of die glyfosaat bevatten worden gebruikt door professionele gebruikers die houder zijn van een fytolicensie P1, P2 of P3 in het kader van een landbouwactiviteit in de zin van het Waalse landbouwwetboek.

In afwijking van het eerste lid, kunnen gewasbeschermingsmiddelen op basis van glyfosaat of die glyfosaat bevatten worden gebruikt door professionele gebruikers die houder zijn van een fytolicensie P1, P2 of P3 wegens het natuurbehoud, het behoud van het plantenerfgoed of de veiligheid van personen, met inbegrip van de bestrijding van invasieve exotische soorten. Voor de bestrijding van invasieve exotische soorten vindt deze afwijking plaats in laatste instantie voor de beperkte en lokale behandeling met een sproeislang of een rugsproeier of door injectie in de planten.

§ 2. Voor de toepassing van de afwijkingen, bepaalt de Minister de inhoud, de vorm en de modaliteiten tot informatieverstrekking aan de professionele gebruikers bedoeld bij de afwijkingen over de risico's van glyfosaat voor de bescherming van het leefmilieu, voor de menselijke gezondheid of het natuurbehoud.

§ 3. Het verbod bedoeld in paragraaf 1 geldt voor een periode van achttien maanden te rekenen van de inwerkingtreding van dit besluit.

Art. 3. Tot het verstrijken van de termijn bedoeld in artikel 2, § 3, brengen de distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen gevestigd in het Waalse gewest, de koper van gewasbeschermingsmiddelen op basis van glyfosaat of die glyfosaat bevatten, op de hoogte van het verbod op het gebruik bedoeld in artikel 2. Ze informeren hem met name over de risico's van glyfosaat voor de bescherming van het leefmilieu, voor de menselijke gezondheid en voor het natuurbehoud.

De Minister kan de inhoud, de vorm en de verplichte modaliteiten tot informatieverstrekking aan de kopers bedoeld in het eerste lid bepalen.

Om de informatie bedoeld in het eerste lid te bevorderen, bewaren de distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen de betrokken producten achter slot en grendel of in een etalage zonder vrije toegang voor de kopers.

Alleen het personeel dat over een fytolicensie van het type NP of P3 beschikt, is gemachtigd om de informatie bedoeld in het eerste lid te verstrekken.

Art. 4. Dit besluit treedt in werking op 1 juni 2017, behalve voor de professionele gebruikers die houder zijn van een fytolicensie P1, P2 of P3 en die de gewasbeschermingsmiddelen op basis van glyfosaat of die glyfosaat bevatten, mogen gebruiken tot 31 mei 2018.

Art. 5. De Minister van Leefmilieu is belast met de uitvoering van dit besluit.

Namen, 30 maart 2017.

De Minister-President,

P. MAGNETTE

De Minister van Leefmilieu, Ruimtelijke Ordening, Mobiliteit en Vervoer en Dierenwelzijn,

C. DI ANTONIO